

Școala Națională de Studii Politice și Administrative

Școala Doctorală Multidisciplinară

Domeniul de doctorat: Științe politice

Rezumat

Teză de doctorat

Titlu: Efectele internaționalizării învățământului superior asupra performanței și ratei de succes a studenților în finalizarea studiilor de licență

Conducător științific: Prof. univ. dr. Mihai Păunescu

Autor: Cristina-Ramona Fiț, Școala Națională de Studii Politice și Administrative (SNSPA, Romania)

București, 2026

Rezumat

Efectele internaționalizării învățământului superior asupra performanței și ratei de succes a studenților în finalizarea studiilor de licență

Conducător științific: Prof. univ. dr. Mihai Păunescu

Autor: Cristina-Ramona Fiț, Școala Națională de Studii Politice și Administrative
(SNSPA, Romania)

1. Introducere - obiectivul și structura tezei

Teza are ca obiectiv principal analiza efectelor internaționalizării învățământului superior asupra calității educației, înțeleasă prin prisma performanței academice și a ratei de succes a studenților, definită în principal ca rată de finalizare a studiilor de licență. Lucrarea explorează modul în care politicile publice și strategiile instituționale (dimensiunea de internaționalizare) influențează calitatea educației și au efecte asupra performanței academice și succesului în finalizarea studiilor studenților internaționali din programele de licență. Totodată, cercetarea urmărește evaluarea gradului de internaționalizare a universităților din România, identificarea motivațiilor instituționale pentru internaționalizare și analiza factorilor care influențează succesul academic al studenților internaționali, precum existența programelor în limbi străine, mobilitatea pentru un ciclu complet de studii, bursele guvernamentale și Programul Pregătitor de Limba Română (PPLR).

Structura tezei este organizată în șapte capitole, care pornește de la fundamentarea teoretică și conceptuală, continuă cu analiza tendințelor internaționale și a contextului românesc, dezvoltă cadrul metodologic și studiul de caz privind România, și conduce, la final, la evaluarea gradului de internaționalizare a instituțiilor de învățământ superior, la analiza efectelor percepute la nivel instituțional și la investigarea relației dintre internaționalizare și rata de succes a studenților. În acest cadru, lucrarea reunește contribuții conceptuale, metodologice și empirice, și propune o matrice proprie de clasificare a universităților românești în trei profiluri de internaționalizare - înalt, mediu și scăzut - precum și o analiză integrată și comparativă a succesului academic la nivel de licență, în funcție de gradul de internaționalizare al instituției de învățământ superior, durata programului de studii și limba de predare.

2. Metodologie și întrebări de cercetare

Teza este construită în jurul următoarelor întrebări de cercetare:

1. Are internaționalizarea învățământului superior (gradul de internaționalizare din universități, rata studenților internaționali sau programele în limbi străine) efect asupra succesului studenților din programele de licență, definit ca rată de finalizare a studiilor?
2. Care este percepția reprezentanților universităților asupra efectelor internaționalizării educației, asupra calității educației și ratei de succes a studenților?
3. Care sunt efectele programului pregătitor de limba română (PPLR) asupra studenților internaționali, în special asupra participării și tranziției acestora în învățământul superior?
4. În ce măsură bursele contribuie la îmbunătățirea ratei de succes și a tranziției studenților internaționali de la programul PPLR în învățământul superior?
5. Cum pot fi îmbunătățite politicile publice privind dezvoltarea internaționalizării educației în vederea creșterii calității, performanței și ratei de succes a programelor de studii?

Cercetarea utilizează o metodologie mixtă, inspirată de abordarea lui Bryman, care combină analiza cantitativă cu analiza calitativă. Componenta cantitativă are la bază date din Registrul Matricol Unic și din platforma de raportare statistică ANS pentru perioada 2016/2017 - 2022/2023, iar componenta calitativă valorifică analiza strategiilor instituționale și a documentelor de politici publice, precum și răspunsurile la un chestionar aplicat în anul 2020 personalului universitar cu responsabilități în domeniul internaționalizării. Pe această bază au fost dezvoltate trei axe principale de analiză: evaluarea gradului de internaționalizare a 46 de universități publice, analiza percepțiilor instituționale privind motivațiile și efectele internaționalizării, și examinarea relației dintre internaționalizare, PPLR și rata de succes a studenților la nivel de licență.

Limitările cercetării sunt legate de numărul redus de răspunsuri la chestionarul aplicat în 2020, de posibilitatea ca unele percepții instituționale să nu mai reflecte în întregime evoluțiile recente, de eventualele erori de raportare și completare din bazele de date RMU și ANS, precum și de faptul că gradul de internaționalizare a fost estimat în principal pe baza unor indicatori disponibili pentru anul universitar 2022–2023, sub ipoteza unei relative stabilități instituționale în perioada analizată. O altă limitare importantă este absența interviurilor cu studenți internaționali, care ar fi permis surprinderea mai aprofundată a motivațiilor, dificultăților de integrare și experiențelor asociate finalizării studiilor.

3. Cadrul teoretic

Teza este fundamentată în principal pe neoinstituționalismul sociologic și pe teoria alegerii raționale. Din perspectiva neoinstituționalismului sociologic, inspirată de contribuțiile lui DiMaggio și Powell, opțiunile organizaționale sunt influențate de reguli, tradiții, norme profesionale și de elemente de cultură organizațională, iar organizațiile tind să devină similare prin mecanisme de izomorfism coercitiv, mimetic și normativ. Acest cadru explicativ clarifică de ce instituțiile de învățământ superior din România adoptă politici și practici de internaționalizare nu doar ca rezultat al unor decizii autonome, ci și sub influența presiunilor externe provenite din spațiul european al învățământului superior, din standardele de calitate și din modelele instituționale percepute drept performante.

Teoria alegerii raționale este utilizată pentru a interpreta internaționalizarea ca rezultat al unor decizii orientate spre maximizarea beneficiilor instituționale și individuale. În această logică, universitățile urmăresc prin internaționalizare creșterea prestigiului, accesul la resurse financiare și proiecte de cercetare, dezvoltarea de parteneriate și consolidarea competitivității, în timp ce studenții răspund la stimulente precum accesul la programe atractive, burse, medii multiculturale și oportunități educaționale extinse. Articularea celor două perspective permite o analiză integrată a modului în care presiunile instituționale și deciziile strategice se întâlnesc în definirea și implementarea politicilor de internaționalizare.

4. Internaționalizarea învățământului superior și contextul românesc

Analiza arată faptul că internaționalizarea învățământului superior a parcurs mai multe etape distincte: de la o fază dominantă marcată de cooperare și solidaritate academică în anii 1970–1980, la etapa mobilităților și a dezvoltării curriculumului în anii 1980–1990, apoi la o fază competitivă, marcată de logica pieței și de extinderea educației transnaționale în anii 1990–2000. După 2010 accentul s-a mutat către internaționalizarea comprehensivă, calitate educației, „internaționalizare acasă” și responsabilitatea socială. Pandemia și contextul geopolitic de după 2022 au accelerat, dezvoltarea mobilităților virtuale și hibride, internaționalizarea curriculumului și reflecția critică asupra relației dintre deschidere, securitate, echitate și relevanță socială. În acest cadru, educația dobândește și o importantă dimensiune de diplomație și soft power, cu accent pe incluziune și sustenabilitate.

În ceea ce privește definirea conceptului de internaționalizare, teza valorifică formularea lui Jane Knight (2008), potrivit căreia internaționalizarea presupune integrarea dimensiunii internaționale, interculturale și globale în scopurile, funcțiile și furnizarea învățământului superior, precum și extinderea propusă ulterior de Wit, Hunter, Howard și Eggen-Polak (2015), care accentuează caracterul intenționat al procesului și orientarea sa către creșterea calității educației și cercetării. În această interpretare, internaționalizarea nu este redusă la o dimensiune cantitativă sau simbolică, ci este înțeleasă ca un proces orientat spre îmbunătățirea calității, dezvoltarea competențelor globale și interculturale, creșterea relevanței curriculare și consolidarea rolului social al universităților.

Pentru România, lucrarea evidențiază faptul că internaționalizarea a devenit mai coerentă în ultimul deceniu, pe fondul lansării platformei Study In Romania, al participării la târguri și rețele internaționale, al implicării în alianțele universitare europene (European Universities Initiative), al adoptării Legii învățământului superior nr. 199/2023 și aprobării cadrului strategic privind internaționalizarea sistemului de învățământ superior prin H.G. nr. 1524/2024. În anul universitar 2022–2023, România înregistra peste 457.000 de studenți în 46 de universități publice, dintre care aproximativ 7% erau studenți internaționali, proveniți din peste 146 de țări, cu prezență accentuată în domenii precum medicină, medicină dentară, medicină veterinară, administrarea afacerilor, drept, economie și afaceri internaționale, calculatoare și tehnologia informației, relații internaționale și studii europene și management. Aceste evoluții indică atât o deschidere tot mai accentuată a sistemului, cât și necesitatea unui cadru de implementare mai coerent și mai bine susținut finanțat.

5. Analiza gradului de internaționalizare

Analiza gradului de internaționalizare a fost realizată pentru 46 de universități publice, prin intermediul unei matrici elaborate de autoare, care reunește indicatori calitativi și cantitativi referitori la strategia instituțională, existența unor strategii dedicate de internaționalizare, participarea în alianțe europene, proporția studenților internaționali, numărul naționalităților, organizarea PPLR, mobilitățile studenților incoming și outgoing și mobilitatea cadrelor didactice. Această metodologie este conectată explicit la cadrul teoretic prin ideea că strategiile instituționale și practicile de internaționalizare reflectă atât calcule raționale, cât și procese de mimetism și izomorfism instituțional, mai ales în raport cu modelele europene și cu standardele de calitate.

Analiza finală a condus la identificarea a trei niveluri de internaționalizare: înalt, mediu și scăzut. Dintre cele 46 de universități analizate, 7 au fost încadrate în categoria cu grad ridicat de internaționalizare, 23 în categoria medie și 16 în categoria scăzută. Rezultatele arată că toate universitățile din categoria cu grad ridicat aveau strategii de internaționalizare pentru perioada 2016–2020, iar majoritatea și pentru intervalul 2020–2024, ceea ce confirmă transformarea internaționalizării într-un proces strategic și sistemic. În același timp, analiza arată că ponderea studenților internaționali nu reprezintă, în sine, un determinant suficient al nivelului de internaționalizare, ceea ce susține interpretarea acestui fenomen este că internaționalizarea trebuie înțeleasă ca un concept comprehensiv, multidimensional, prin politici, guvernanta, curriculum, servicii și mobilități.

6. Motivații și efecte instituționale

Datele din chestionarul aplicat actorilor instituționali indică faptul că internaționalizarea este percepută de universități ca un instrument strategic pentru creșterea vizibilității și a prestigiului internațional, pentru dezvoltarea colaborărilor de cercetare și pentru atragerea de noi resurse financiare. Aceste motivații reflectă atât o logică a alegerii raționale, prin care universitățile urmăresc beneficii instituționale concrete, cât și un proces de instituționalizare progresivă, în care valorile precum transparența, diversitatea, multiculturalitatea și participarea în rețele globale devin componente stabile ale culturii organizaționale.

Concluziile acestei secțiuni arată că internaționalizarea s-a transformat dintr-un proces ad-hoc într-unul strategic și sistemic, susținut atât de presiuni normative europene și globale, cât și de internalizarea beneficiilor asociate calității educației, cercetării și dezvoltării instituționale. Efectele percepute sunt în predominant pozitive și includ diversificarea experienței de învățare, accesul la resurse internaționale, îmbunătățirea competențelor interculturale și lingvistice, consolidarea cercetării și adaptarea misiunii instituționale la contextul global. Totuși, universitățile semnalează și o serie de tensiuni precum accentul excesiv pe dimensiunea cantitativă, riscul de brain drain, necesitatea unor servicii specializate de sprijin pentru studenții internaționali și dificultățile generate de birocrăție, rigiditatea legislativă și resursele limitate.

7. Efectele internaționalizării asupra ratei de succes și rolul PPLR

Analiza efectelor internaționalizării asupra ratei de succes urmărește o cohortă de studenți înscriși în anul universitar 2016–2017 în programe de licență cu durată de 3, 4, 5 și 6 ani, din 46 de universități publice. Rata de succes este definită ca proporția studenților care au absolvit la termenul teoretic de finalizare a studiilor sau în decurs de un an suplimentar ($t+1$). Rezultatele indică existența unor efecte reale ale internaționalizării, însă acestea nu sunt uniforme: studenții internaționali pot înregistra rate mai ridicate de finalizare decât studenții români în anumite tipuri de programe, însă relația depinde de durata programului, limba de predare, sex și gradul de internaționalizare al universității.

Un rezultat relevant arată că, la nivel general, rata de finalizare pentru studenții internaționali înscriși în programe cu predare într-o limbă străină este de 62,52%, comparativ cu 49,97% pentru studenții români, iar diferența se menține și la un an după termenul teoretic de absolvire. În schimb, în programele de licență de șase ani, asociate în special domeniului medical, studenții români înregistrează rate de succes mai ridicate decât studenții internaționali, ceea ce sugerează existența unor efecte diferențiate ale internaționalizării în funcție de complexitatea programului și de eventualele bariere lingvistice sau curriculare. Analiza pe sexe indică, de asemenea, rate de succes mai mari pentru femei atât în rândul studenților internaționali, cât și în cel al studenților români.

În ceea ce privește relația dintre gradul de internaționalizare și succesul academic, rezultatele pot părea într-o anumită măsură contraintuitive: ratele de succes tind să fie mai ridicate în universitățile cu grad scăzut sau mediu de internaționalizare decât în cele cu grad ridicat. Această constatare nu infirmă rolul pozitiv al internaționalizării, ci sugerează că universitățile foarte internaționalizate au adesea standarde academice mai ridicate, cu un nivel mai mare de concurență și cu cerințe instituționale mai exigente, ceea ce poate reduce rata de finalizare, în special pentru studenții internaționali înscriși în programe mai dificile. În universitățile cu grad mediu de internaționalizare, studenții internaționali înregistrează frecvent rate de succes mai ridicate decât studenții români, ceea ce indică faptul că un nivel moderat de deschidere internațională, combinat cu resurse și servicii de sprijin adecvate, poate crea condiții favorabile pentru finalizarea studiilor. Această constatare sugerează că performanța academică a studenților internaționali depinde nu doar de gradul de internaționalizare în sine, ci și de capacitatea instituțională de a oferi suport adecvat profilului și nevoilor acestora.

Analiza Programului Pregătitor de Limba Română confirmă rolul important al acestuia în facilitarea accesului și integrării studenților internaționali în învățământul superior românesc. Dintr-un eșantion de 1.536 de absolvenți PPLR, 515 au fost identificați ulterior în alte programe de studii, ceea ce corespunde unei rate de tranziție de 33,52%; dintre aceștia, 29,1% au continuat în programe predate integral sau parțial în limba română, iar 4,42% în programe predate în limbi străine. Sprijinul financiar are un efect semnificativ: aproximativ 46,6% dintre absolvenții PPLR care au beneficiat de bursă și 53,5% dintre cei care au avut scutire de taxă și-au continuat studiile, comparativ cu 14,1% dintre cei care au plătit taxă. Rezultatul susține ideea că bursele și măsurile de sprijin financiar nu doar facilitează accesul, ci cresc în mod substanțial șansele de tranziție și retenție academică.

8. Concluzii și recomandări

În ansamblu, teza arată că internaționalizarea învățământului superior din România influențează pozitiv calitatea educației și succesul academic, însă efectul său asupra ratei de finalizare a studiilor variază în funcție de contextul instituțional, tipul programului, limba de predare și politicile de sprijin implementate. Internaționalizarea nu generează în mod automat rate mai ridicate de finalizare, dar poate deveni un factor strategic al succesului academic atunci când este susținută prin politici coerente, servicii de sprijin, curriculum adecvat și mecanisme de integrare academică și socială.

La nivelul politicilor publice, rezultatele cercetării susțin necesitatea simplificării și digitalizării procedurilor administrative privind admiterea, recunoașterea diplomelor și acordarea vizelor de studiu, în vederea reducerii barierelor birocratice care afectează accesul și integrarea studenților și cadrelor didactice internaționale. De asemenea, este necesară, de asemenea, consolidarea finanțării pentru internaționalizare, inclusiv prin granturi competitive, burse și scutiri de taxe pentru studenții internaționali și pentru participanții la PPLR, întrucât aceste instrumente influențează direct tranziția și succesul academic. Totodată, se recomandă dezvoltarea unor parteneriate internaționale strategice, nu doar numeroase, introducerea unor module obligatorii de competențe interculturale și multilingve și implementarea unui sistem coerent de monitorizare a parcursului academic al studenților, în special al beneficiarilor PPLR.

Contribuția majoră a tezei constă într-o interpretare nuanțată a internaționalizării care nu este tratată nici ca scop în sine, nici exclusiv ca indicator numeric, ci ca proces instituțional complex, capabil

să crească calitatea, performanța și succesul studenților numai atunci când este calibrat strategic și susținut prin politici publice și instituționale apte să transforme diversitatea internațională într-un avantaj educațional sustenabil.

În această logică, monitorizarea continuă, corelarea ratelor de finalizare a studiilor cu factorii relevanți și îmbunătățirea permanentă a strategiilor instituționale de internaționalizare rămân esențiale pentru maximizarea impactului asupra succesului studenților din programele de licență.